

והאחת אינה משה ללא האחרת

לוס איריגארי

עם חלבך, אימי, שתיתי קרח. והנה אני עכשיו, קרביי קפואים. ואני מתקשה ללכת אפילו יותר ממך, ואני נעה אפילו פחות ממך. זלגת לתוכי, והנוזל החם הזה היה לרעל שמשתק אותי. דמי אינו זורם עוד אל רגליי או אל ידיי או אל קודקוד ראשי. הוא נעצר, נקרש בקור. נחסם על ידי גושים הבולמים את שטפו. הוא נותר בלב, קרוב ללב.

ואיני יכולה עוד לרוץ לקראת מה שאני אוהבת. וככל שאני אוהבת יותר אני נעשית כלואה יותר, כבולה על ידי קהות המרתקת אותי למקומי. ואני מזדעפת, אני נאבקת, אני זועקת – אני רוצה להיחלץ מבית הסוהר הזה.

אבל איזה בית סוהר? היכן אני מבודדת? איני רואה מהו שכולא אותי. אני כפותה בפנים, אסירה בתוכי. כיצד לצאת החוצה? ומדוע אני נתונה במעצר?

את משגיחה בי, את משגיחה עליי. תמיד את מבקשת אחריי מבלי לגרוע ממני עין כדי לגונן עליי. את חוששת שמא יקרה לי משהו. האם את פוחדת שיקרה דבר מה? אך מה מבעית יותר מהיותי שרועה פרקדן יומם וליל? כבר בוגרת ועדיין מוטלת בעריסה. עדיין תלויה במי שנושאת אותי, מזינה אותי. מי נושאת אותי? מי מזינה אותי? ...

אור קלוש מסתנן לתוכי. משהו זע בפנים קמעה קמעה. בדוחק. דבר מה חדש זעזע אותי. כאילו פסעתי צעד ראשון בתוך עצמי. כאילו חָדַר משב אוויר לכוליות מאובנת, מדלל את צפיפותה. מעיר אותי מתרדמה ממושכת. מחלום עתיק יומין. הזיה שאפשר שלא הייתה

* Luce Irigaray, 1979. "Et l'une ne bouge sans l'autre," Paris: Minuit
המתרגמת מודה מעומק הלב לדנה אמיר וללילך נתנאל על קריאתן והערותיהן המצוינות.

שלי, אך בתוכה הייתי לכודה. האם הייתי דמות בחלום או החלום כולו – חלום של אחר(ת), חלום על אחר(ת)?

אני מתחילה, או שוב מתחילה, לנשום. זה מוזר. אני נשארת שקטה מאוד וחשה שמהוה הופך בתוכי, נכנס פנימה, יוצא החוצה, חוזר, שב ויוצא. אני עושה את התנועה הזאת לגמרי בעצמי, ללא תמיכה של איש. יש לי בית בפנים, בית בחוץ, ואני נושאת את עצמי מבית לבית, מהפנים לחוץ ומהחוץ לתוכי הפנים. ואיני זקוקה עוד לבטנך, לזרועותייך, לעינייך או למילותייך כדי לבוא או ללכת. עודני קרובה מאוד אלייך וכבר כה רחוקה. בוקר בא, הבוקר הראשון שלי. בוקר טוב. את שם, אני כאן. כל כך הרבה אוויר, אור, בינינו, מרחב לחלוק זה עם זה. איני רוקעת עוד ברגליי. עכשיו זמני בידי.

היום עולה, אני רעבה, הלוואי שהיו לי כוחות ללכת. לרוץ לבדי קרוב אלייך או רחוק ממך, ללכת לקראת מה שאני אוהבת.

הכנת משהו לאכול. את מגישה לי ארוחה. את נותנת לי/לך לאכול. את נותנת לי לאכול אותך. אך את נותנת לי/לך יותר מדי, כאילו ביקשת למלא אותי במה שאת מגישה לי. את שמה את עצמך בתוך פי ואני נחנקת. שימי את עצמך פחות בתוכי והניחי לי להביט בכך. הייתי רוצה לראותך בעוד את מזינה אותי, לא לעצום עיניי/עינייך כשאני פותחת את פי למענך. הייתי רוצה שתישארי בקרבתך כשאני שותה אותך. המשיכי להיות גם בחוץ. השגיחי עלייך/עלי גם בחוץ. אל תטביעי אותך, אל תטביעי אותי במה שזורם ממך אליי. הייתי כה רוצה ששתינו נהיה כאן, שהאחת לא תיפּלע באחרת או האחרת באחת. שנוכל לטעום זה מזו, לגעת זה בזו, להרגיש זה את זה, להקשיב זה לזה, לראות זה את זה – ביחד.

אני דומה לך, את דומה לי. אני רואה בכך את עצמי, את רואה בי את עצמך. את כבר גדולה, אני עדיין קטנה. אבל בקעתי ממך, וכאן, לעינייך, אני את חיה, אחרת.

ואולם, תמיד פזורת נפש, את פונה עורף. את מגניבה מבט אל המראה המאשרת שעורך קיימת ושבה לבישולייך. את משתנה על פי מחוגי השעון. את מתקשטת עם הזמן. איזה זמן? זמן למה? זמן למי? הייתי רוצה שתנצצי את השעון הזה ותניחי לי לנעוץ בכך עיניים. שתביטי בי. ושנשחק בלהיות דומות ושונות. את אני מתחלפות ללא סוף וכל אחת נותרת היא-עצמה. מראות חיות.

נשחק מסירות, את ואני. אך מי עשוי לראות שדימויים הם המדלגים בינינו? שאת מעניקה לי אותם, שאני מעניקה לך אותם, בלי הרף. שאין לנו צורך להטיל חפץ זה על זה וליידות אותו זה בזו כדי שהמשחק יתקיים. אני זורקת לך דימוי, את משליכה אותו חזרה לעברי, את שבה ותופסת אותו...

את מתעשתת ושבה לזרוק אליי: את רוצה דבש? הגיע הזמן לאכול. את צריכה לאכול כדי להיות גדולה.

שוב פעם הלכת. שוב פעם נבללת באוכל. שוב פעם טרפנו זו את זו עד פְּלֵעַ. משהבחנתי כך בדוחק ופסעתי לעברך, את מתגלגלת בְּמינקת. את עדיין רוצה למלא את פי, בטני. לעשות מעצמך מלאות לפה ולבטן. ולוואי שלא יעבור בינינו אלא דם, חלב, דבש ובשר (אבל בשר, לא, איני רוצה אותך כבר מתה בתוכי).

האם לעולם לא תהיה בינינו אהבה שאינה אותה סתימת חורים? לנעול-לחתום לעד כל מה שעשוי להתקיים בינינו, כלום זו תשוקתך היחידה? לצמצם אותנו ליצורים אוכלים ונאכלים בכל פה, כלום זהו הצורך הסגולי שלך?

אינני רוצה עוד מן הגוף המלא החסום המאובן הזה. לא, אני רוצה אוויר. ואם תוליכי אותי שוב ושוב חזרה אל עבר אותה כלילה עיוורת שלך – אבל מי, את? – אם את מסיבה את פנייך ממני, מעניקה לי את עצמך בצורה כבר חסרת חיים ונוטשת אותי לחסדי הגברים שיש בידם להפשיירני מן הקיפאון שלי/שלך, אפנה אל אבי. אעזבך למען מי שנדמה חי יותר ממך. למען מי שאינו מכין לי דבר לאכול. למען מי שמותיר אותי ריקה ממנו, פה פעור לאמת שלו. אעקוב אחריו במבטי, אקשיב למילותיו, אנסה לצעוד אחריו... הוא יוצא מן הבית, אני הולכת בעקבותיו. היי שלום, אימי. לעולם לא איעשה בצלמך.

אני מתעמלת. אני מתרגלת אימוני גוף בהתאם למצוקה שלי. אהיה לרובוטית מאולפת. אני מתנועעת ללא חמדה, מתקדמת וזזה בקצב הנדרש להחלמתי. המחוות שלי, התנופה שלי, המחולות שלי אינם מאהבה כי אם מרצון. בכל שעה משעות היום אני שוקדת להישמע לתרגילים שרשמו לי רופאיי. אני מצייתת כליל לאבחון שלהם את מצבי. אני מייחדת להם את מלוא מחשבותי, את מלוא המרץ שלי. אהיה ההפגנה החיה של צדקת עקרונותיהם. מופחת חיים או קמה לתחייה בכוח תבונתם.

ראי, מרחוק, כיצד אני נעה צעד צעד, אני שהייתי קפואה בכעס. כלום אינני שקטה עכשיו? כמעט נערה מושלמת? חסרים לי רק כמה בגדים, כמה תכשיטים, איפור, תחפושת, דרכי הוויה או עשייה כדי להופיע כמות שאני. אני מתחילה ללבוש את הארשת המצופה ממני. עוד מאמץ אחד, עוד פנים זועפות כלפיך שרוצה שאישאר קטנה, מעדיפה שאוכל את מה שאת מגישה לי מאשר שאתלכש כמוך ואצא מן החלום שלך. מן המחלה שלי. ממך בתוכי, ממני בתוכך. אעזוב ואצא מאיתנו. אלך לבית אחר. אחיה את חיי, את סיפורי.

הביטי כמה אני בטוב עכשיו. איני צריכה אפילו לרדוף אחרי גבר, הוא בא אליי. הוא מתקרב לעברי. אני מחכה לו, קפואה, מבלי נוע. הוא קרוב מאוד. אני נרעשת עד היסוד. זרימת הדם שלי מקרטעת. אני בקושי נושמת. אני עוזבת.

איני יכולה לומר לך לאן. שכחי אותי, אימי. שכחי אותך בתוכי, אותי בתוכך. שכחי אותנו. החיים ממשיכים...

את מביטה בעצמך במראה. ואימך כבר נמצאת שם. ועד מהרה בתך אָם. בין שתיהן, מי את? היכן תמצאית־שובי למצוא מקומך? באיזו מסגרת עלייך להיאחז? וכיצד תניחי לפנייך להתגלות מעבר לכל מסכה?

שעת ערב. ומפני שאת לבד, מפני שאין לך עוד דימוי לשאת או להטיל, את מתפשטת מצעפי־יך. את מסירה את פני בת־האם שלך, את פני אִם־הבת שלך. את מאבדת את ציפוי הבדיל של המרָאָה. את מפשירה. את נמסה. את זולגת מחוץ לך.

אבל איש אינו נמצא שם לאסוף אותך, ודבר אינו עוצר בעד ההצפה הזאת. אם ימשיך הדימום הזה לא תהיי עוד בחיים עם רדת היום, הרף צילום זיכרון כמו סימן לִמְעַבֵּר שֶׁלְךָ בין אימך ובתך. ואולי שום כלום. תפקידך נותר חסר פְּנִים. ההזנה מתקיימת לפני הדימויים. פעמה ותו לא: הזמן שבו האחת נעשית אחרת. הבליעה קודמת לכל הכרה של מי שמתמסרת. בטרם נתפֶּסֶת נעֻלָּמֶת. בלתי נתפסת מלבד אותה זרימה גודשת עד קצה. מחלחלת לאחרת במכל עורה. פולשת וכובשת עד כדי מחיקת כל מרווח בין אחת לאחרת זולת הנוזל הנובע מהאחת ומגיע לאחרת, ושאינו לו שם.

הערב, אימי, אין מי שתשאב אותך לתוכה. אין מישהי צמאה לך, שתספוג אותך בתוכה. אין מי שתפער את פיה ותניח לך לזרום לתוכה ולהחזיק בך בחיים. אין מי שתקצוב את זמן קיומך. שתזעיק בתוכך את גאות המעבר מחוץ לך. שתאמר לך: בואי, הישארי כאן עוד. אל תיוותרי בין המרָאָה ובין אובדן עצמך לאין קץ. האחת נפרדת מהאחרת. האחת משוללת מהאחרת. שתי מתות מרוחקות זו מזו ללא זיקה ביניהן. זו שאת מביטה בה מבותרת מזו שמזינה. וכיוון שהלכתי, קופחת מהמקום שבו התגלתה לפנייך הרָאָיָה לקיומך.

כך לפחות האמנת. ומשהערית לתוכי קרח, כלום לא הרווית אותי בשיתוקך? ומאחר שמעולם לא ידעתי את פנייך, האם לא הזנת אותי באי־חיות? בדמך, בחלבך קלחו מראות תעתועים, ועימם נמזג, עודו נוזלי, מה שעתיד להקפיא כל חליפין. הבלתי אפשרי אשר בינינו. מכורח נעשיתי למקום הלא־נושֵׁב של דימוייך. ביקשת שאגדל, שאלך, שארוץ כדי להביס את חולשתך.

כדי שגופך יתנועע לקצב תשוקתך לראות את עצמך חיה, כלאת אותי בליקוי הראייה שלך את עצמך. במחסור אהבה שעורר או ליווה את חומקנות מבעך, מחוותיך. התאוות אליי, כזאת אהבתך, אהבת עצמך. מאובנת במשאלת הראווה שלך הייתי לסלע, כבואה של ניעותך.

במקום שבו רצית להיראות קיבלת רק שקיפות או אוזלת יד. אוויר ריק לאינסוף מכל השתקפות שלך, או גוף עזוב מידיעה עצמית. שוב ושוב יכולת לחצות כל נוף ואופק, מבלי לפגוש בעצמך לעולם. או להינגף בדבר הזה שהוא את ושעשית ממני, מכשילה את צעדיך/ צעדיי. אטימות המסתירה כל מעבר אל האור.

מי את? מי אני? מי נענה לנוכחות שלנו בצלילות הזאת, לפני המחסום העיוור הזה? ואם אלה, לא תשובי למצוא את עצמך. האם לא הייתי הערכות כנגד הסתלקותך? ממלאת המקום של היעדרך? שומרת האיננות שלך? זו שהבטיחה שתמיד תוכל להתאחד עימך. לאחוז בך, בכל עת, בין זרועותייך. להחזיק אותך בחיים. להזינך לעד בניסיון להתקיים. להעניק לך עוד ועוד דם וחלב ודבש (את בשרך מעולם לא רציתי) כדי לבקש להביאך שוב אל העולם.

כזו הציפייה לקראתך. הערב אין איש מחכה לך. את מתקדמת אל עבר אין עתיד. אין אף אחד שבתוכו מופקד זכר חלום עצמך. הבית, הגן וכל מקום ריק ממך. לשווא את מחפשת את עצמך באשר תפני. אין דבר לעינייך, בידייך, לעורך, כדי להזכיר לך את עצמך. כדי לאפשר לך לראות את עצמך בעצמי אחרת. כדי לגרור אותך להתרוקן אף יותר לתוך גופי ולקיים את זיכרון עצמך. כדי להזין את מראית עצמך. לא, אימי, הלכתי.

אך כלום אי פעם הכרתיך שלא כנעדרת? ובתוכי מצאת חסות להסתלקותך. כאשר ניגרת אל קרבי, כבר לא הייתי כאן. כבר לכודה במקום אחר. כבר חדורה למבט אחר. את כבר נדרת לעולם שלא הייתה לי גישה אליו. וקיבלתי ממך רק את שכחת עצמך. וככל שנכחתי, היה בידך לשכוח את השכחה. כך שעם הופעתי הממשית הכפלתי את ליקוי נוכחותך.

אבל השכחה נזכרת בעצמה כשמצבת הזיכרון נעלמת. והנה את, הערב, אל מול אבל ללא זיכרון. טעונה בריק שאיננו מעורר שום מזכרת. שזועק נוכח שיבת ההד שלו עצמו. חומריות הממלאת היעדר החומק מאחיזתה. מחסום שחתם את חומת כלאך. משענת של עתיד אפשרי המניח לכול, עם סילוקו, לקרוס לאין קץ.

מי את? מי אני? היכן למצוא את עקבות המעבר שלנו? מהאחת לאחרת? מהאחת לתוך האחרת?

את יורדת, את שוב יורדת, מתחת לאדמה. מתחת לקרקע שם נדמה שהיינו פוסעות. האחת, האחרת. האחת או האחרת. את מזניחה את היציבות, את הישרות שלך. צעדייך, תווי פנייך מגובשים על ידי ההכרעה השזורה בכריות. את חוזרת לאותה מאורה שאפשרות הכניסה

אליה אבדה לך. לאותו מרתף שהדרך אליו נשכחה. לאותו חור בזיכרון שבו נקברה שתיקת לידתי ממך. שתיקת הפרידה שלי, בלתי ניתקת ממך. לאפלת עיבורך אותי. מהו שאירע בחשכת בטנך כדי שלא תדעי עוד על קיומי? מי הייתה האחת, מי האחרת? איזה צל או איזה נוגה הבשיל בתוכך כשנשאת אותי? וכלום לא קרנת מאור כשהסתופפתי בפנים, דבר מה אחוז באופק גופך? וכלום לא קמשת כשהכיתי שורש באדמתך? פרח נעזב לצמיחתו. להתבונן, מבלי לבקש בהכרח לראות את עצמו. נביטה שאינה כפופה לתבנית. שגשוג שאינו מציית לקווי מתאר ידועים מראש. מתווה המשתנה ללא הרף על פי שעות היממה. פתוח לתנועת התהוותו. מסתובב, סוטה, חוזר למקומו ככל שהוא נמשך או נהדף לעבר הנץ הופעתו או נסוג קרוב למחבוא השקייתו הראשונה. מתגולל באוויר שעורו חף מדימויים. משתלהב על פי קצבו ומידתו ולא תחת אילוף המבט התר אחר המסתורין שלו. מלבלב בטבעת של חיזיון אבוד. דחוק במעגל עיוור של שאלה ללא מענה.

האם נועדתי להיות הערבה שלך? דיוקן עצמך שאחר היה גונב ממך. העור שאחר היה חומס. תועה ללא זהות. פורקת מעליי אותם שיטוטים אינסופיים ופעם אחר פעם מייסרים. עוצרת, בי, את הגורל שגור עלייך אלמוניות. סרטי הצילום שעדיין ותמיד טרם-פותחו של ביאתך אלייך/אליי.

הנה היא זו שאהיה, או שהייתי, או שהייתי רוצה להיות – כלום לא הייתה זו קריאתך עם לידתי? איזה מקום נותר לי כדי להיוולד? איפה להתחיל את לידתי מחוץ לך? עוד כשהייתי בתוכך שמרת אותי מחוץ לך.

עם חלבך, אימי, שתייתי קרח. ואם אלך, תאברי את בכואת החיים, חיידך. ואם אישאר, כלום איני מופקדת על מותך? כל אחת בינינו נעדרת את דמותה שלה. פניה, קינות גופה חסרים. והאחת אבלה על האחרת. השיתוק שלי מסמן את שבייתך במראָה.

וכאשר אלך, האין זו הנצחה של גלותך? מתנדפת, גם אני, בתורי? לכודה, גם אני, במבט שגבר נועץ בי. נעקרת מעצמי. מוקפאת באספקלריה שהוא מצפה ממני. מצומצמת לפנים שהוא צר לי כדי להביט בעצמו. נודדת על פי חלומותיו ותעתועיו. לכודה בתפקיד אחד – אימהות.

האם לא הנחת לי לגעת בך? האם לא אחזתי בפנייך בין ידיי? האם לא למדתי את גופך. חיה את מלאותו. ממששת את מקום המעבר שלו – גם בינך לכיני. עושה ממבטך חומר אורירי המעניק לי בית ומחסה מן הדמיון אשר בינינו. מן הפה שלך/שלי, אופק שאינו

נחסם לעולם. בתוכך/בתוכי ומחוץ לך/לי, לבושה או מעורטלת, על פי מיננו. על פי עורנו. לא גדולה מדי ולא קטנה מדי. לא פעורה ולא רוויה. נפרדות כדי סדק, ללא קריעה.

ומדוע לפצוע בי עוד פתח? כלום לא היו לי כבר שפתיי/שפתייך? והגוף הזה המשגיח על מה שמעולם לא גמרנו לתת זו לזו. לומר זו לזו. אותו נקב שתיקה שכתוכו אנחנו שבות ועוטפות עצמנו ללא הרף כדי לקום לתחייה. שבו אנחנו חוות זו את זו כדי להיעשות נשים ואימהות, וחוזר חלילה.

אבל מעולם לא דיברנו זו אל זו. ותהום כזאת מפרידה עכשיו בינינו שאיני בוקעת ממך שלמה אלא מוחזקת תמיד ברחמך. מכוסה בצל. שבויות בבית האסורים שלנו.

והאחת אינה משה ללא האחרת. אבל איננו מתנועעות יחד. כשהאחת באה לעולם, האחרת יורדת שאולה. כשהאחת נושאת חיים, האחרת מתה. וזה מה שרצייתי ממך, שמשיֵלדת אותי, גם את תיוותרי חיה.

מצרפתית: מיכל בן-נפתלי

